

Charles van Otterdijk

Double Centre

Tussenrapportages uit een schemergebied

Charles van Otterdijk Double Centre Inleiding

Stroom Den Haag presenteert in samenwerking met het Van Abbemuseum Eindhoven de tentoonstelling *Double Centre* van Charles van Otterdijk. Met deze presentatie treedt Van Otterdijk voor het eerst sinds jaren weer naar buiten. Vanaf 2009 had hij zich teruggetrokken uit het openbare leven om zich te concentreren op zijn al eerder opgestarte

Verscholen
antennemast
bij Ausweichsitz
Nordrhein-
Westfalen (D)

Charles van Otterdijk *Double Centre* Tussenrapportages uit een schemergebied

7 september t/m 17 november 2013
Opening: zaterdag 7 september, 20 uur
Locatie: Hogewal 1-9, Den Haag
Basis gidsontwerp: Thonik, Amsterdam
Foto omslag: Charles van Otterdijk, *L02.#16 (location 2)*

Charles van Otterdijk, L01.#02 (location 1)

project *Double Centre*. Dit project kwam voort uit zijn zoektocht naar afgelegen en verborgen plekken, naar plaatsen waar mensen zich hebben afgezonderd van de buitenwereld.

Zo dwaalde hij onder andere in de bossen in het grensgebied van Duitsland en Polen, waar Charles van Otterdijk familie heeft. Hier stuitte hij onverwachts op een tweetal raadselachtige bouwwerken. In het diepste geheim werkte hij aan zijn onderzoek naar de functie en betekenis van deze twee locaties.

Eind 2010 achtte hij de tijd rijp om zijn 'vondst' voor te leggen aan twee personen (Arno van Roosmalen, directeur Stroom

Den Haag en Charles Esche, directeur Van Abbemuseum Eindhoven) en informeerde ze summier over de inhoud en voortgang van zijn project. Beide directeuren raakten gefascineerd door het project en achtten het relevant het juist nu te tonen, in een wereld die sinds 9/11 in toenemende mate wordt beheerst door maatschappelijke, economische en politieke crises, door staatscontrole en geheimhouding tegenover spraakmakende en saillante onthullingen. Wat hen verder overtuigde, was de door Charles van Otterdijk gevoelde urgentie om dit jaren durende onderzoek in volledige anonimiteit te doen en te vervolmaken ongeacht de consequenties voor zijn positie binnen de kunstwereld.

Charles van Otterdijk, L01.#07 (location 1)

Ondanks een aantal tentoonstellingen in het verleden, beschouwt van Otterdijk de twee opeenvolgende tentoonstellingen bij Stroom Den Haag (2013) en bij Van Abbemuseum Eindhoven (2014) als zijn eigenlijke kunstenaarsdebuut. De publicatie *Double Centre* die in oktober 2013 bij Book Works (Londen) verschijnt, is een verslag in foto's en documenten van wat hij ter plekke aantrof (zie ook pagina 19).

De tentoonstelling *Double Centre* toont fotografische registraties van beide bouwwerken en hun omgeving en filmopnames via bewakingscamera's. Ook zijn er door Van Otterdijk gemaakte reconstructies van meubilair en objecten te zien. Met deze reconstructies probeert Van Otterdijk grip te krijgen op de betekenis en functie van beide locaties. Om dezelfde reden werkt hij aan een voortgaand onderzoek naar wat vermoedelijk soortgelijke locaties en verborgen plekken zijn. Ook daarvan laat hij het een en ander zien. De tentoonstellingen bij Stroom Den Haag en het Van Abbemuseum Eindhoven zijn momentopnamen van research, dat gaandeweg meer zal onthullen en verduidelijken. Het zijn zelfstandige tentoonstellingen, die Van Otterdijk aanduidt als 'Situation Reports'.

Double Centre Thematiek

Double Centre markeert de start van het programma *See You in The Hague*. "See You in The Hague," schreeuwen Palestijnen de Israëliische grenssoldaten dreigend toe als ze zich misdragen. "See You in The Hague," zou zo de slogan kunnen zijn van citymarketing Den Haag om bezoekers naar de hofstad te trekken. Het programma *See You in The Hague* van Stroom Den Haag (zie ook pagina 21) belicht de zon- en schaduwzijde van een stad die niet alleen residentie en regeringszetel is, maar sinds 2012 ook het motto 'Vrede en Recht' in het wapen mag dragen. Honderd jaar na de opening van het Vredespaleis en vijftien jaar na de ondertekening van het Statuut van Rome, dat leidde tot oprichting van het Internationaal Strafhof in 2002, is

Op 27 september 2012 heeft Den Haag het recht gekregen de wapenspreuk 'Vrede en Recht' te dragen

Den Haag toe aan een veelzijdige vertelling over de stad die in de hele wereld gevoelens van hoop en vrijheid oproept, maar ook van angst en conflict.

Stroom Den Haag organiseert met *See You in The Hague* een uitgebreid programma om het denken over de ambitie van een stad die de Internationale Stad van Vrede en Recht wil zijn te verrijken en te nuanceren. Dit gebeurt in de vorm van tentoonstellingen, kunstprojecten in de openbare ruimte, lezingen, festivals en debatten. *See You in The Hague* heeft een drietal hoofdthema's:

1. De (on)zichtbare wereld van vrede, recht en veiligheid
2. De politieke rol van kunst, architectuur en cultuur in (post)conflictgebieden
3. Democratie, nationale rechtspraak en internationaal strafrecht

De tentoonstelling *Double Centre* opent het programma *See You in The Hague*. Dit programma loopt bij Stroom Den Haag en op diverse Haagse locaties van najaar 2013 tot najaar 2014 (zie pagina 21). In oktober 2013 volgt de tentoonstelling *Architecture of Peace - The Good Cause* van Archis/Volume en krijgt het beeld *Scaffold* van de Amerikaanse kunstenaar Sam Durant een plek midden in de Internationale Zone van Den Haag, vlakbij ICC (International Criminal Court) en OPCW (Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons).

Een schemergebied onttrokken aan juridische en parlementaire controle: feit of fictie? *Double Centre* raakt vooral aan het eerste thema van *See You in The Hague*, de (on)zichtbare wereld van vrede, recht en veiligheid. Van Otterdijk verwijst in zijn tentoonstelling niet expliciet naar feitelijke situaties in Den Haag of elders, noch naar concrete actuele of historische gebeurtenissen; als toeschouwer blijf je in het ongewisse waar de ruimtes die hij heeft gefotografeerd zich precies bevinden.

Toch raken de foto's van de kille, functionele ruimtes en de objecten die Charles van Otterdijk toont aan thema's als detentie, krijgsmacht, veiligheid, terrorisme,

Charles van
Otterdijk,
LOI.#5
(location 1)

Jill Magid, *I Can Burn Your Face*, tentoonstelling *Article 12* bij Stroom Den Haag, 2008
Foto: Rob Kollaard

(staats)controle, (il)legaliteit, recht en dreiging. Misschien zelfs marteling. Wat we via de media vernemen krijgt ineens een geloofwaardige visuele representatie. En onwillekeurig dringen zich dan vragen aan je op: zijn dit soort dubieuze plekken in onze rechtsstaat werkelijkheid? Van wie zijn de ruimtes en voorwerpen? Van de staat via inlichtingendiensten? Of van terroristische organisaties en zo ja, welke personen zitten daar dan achter?

Stroom Den Haag presenteerde eerder kunstenaars die in hun werk vergelijkbare thema's centraal stellen zoals Jill Magid in haar tentoonstelling *Article 12* (2008): zij deed onderzoek naar het menselijke gezicht

van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), wat haar in contact bracht met diverse medewerkers die binnen de organisatie gezichtsbepalend zijn en die zij interviewde zonder hun ware identiteit te onthullen. Op basis van deze interviews maakte zij een aantal kunstwerken. In de tentoonstelling *Visitor* (2005-2006) toonde de Servische kunstenaar Ivan Grubanov onder meer tekeningen, die hij in de loop van twee jaar (2002/2003) in de rechtszaal van het Joegoslavië Tribunaal in Den Haag maakte tijdens de rechtszaak tegen zijn voormalige president Slobodan Milosevic.

In Den Haag, met het ICC (International Criminal Court) en diverse VN-Tribunalen en ruim 130 andere internationale organisaties, drukt beveiliging zowel zichtbaar als achter de schermen een stevig stempel op de stad. In de zogenaamde Internationale

Ivan Grubanov, *Visitor* (2003-2004), tentoonstelling *Ivan Grubanov* bij Stroom Den Haag, 2005-2006

Charles van Otterdijk, *CC01.#06*, still uit op locatie 1 gevonden bewakingscamerabeelden

Zone in Den Haag, waar het merendeel van genoemde instituties zich bevinden, zijn gesloten bastions, hoge hekken, camera's en politieposten met spiegelglas gezichts-bepalend. Het blijkt wereldwijd, dat democratische rechtsstaten bij het in de gaten houden van hun eigen onderdanen (en die van andere staten) steeds verder gaan om het eigen voortbestaan veilig te stellen. Daarbij worden de grenzen van wat parlementair en wettelijk mag telkens opgerekt en regelmatig overschreden. Recente af luisterschandalen in het internationale nieuws getuigen hiervan. Wat gebeurt er op dit vlak in Neder-

Poster TodaysArt Festival 2009
Ontwerp: Peter Zuiderwijk en Karin Mientjes

land en wat permitteert onze staat zich? Vermenging van feit en fictie kan in een dergelijk klimaat soms flinke gevolgen hebben, zoals de arrestatie in 2009 van Olof van Winden, directeur van het TodaysArt festival in Den Haag illustreert. Hij had voor zijn festival posters verspreid waarop bekende Haagse gebouwen brandend waren afgebeeld. Ook was er een filmpje op internet gezet met NOS-nieuwslezeres Sascha de Boer. De politie zag het onderscheid tussen geëngageerde kunst en terroristische dreiging niet onmiddellijk. Uiteindelijk is Van Winden niet vervolgd wegens gebrek aan bewijs omtrent vermeende criminele activiteiten.

Terug naar de tentoonstelling *Double Centre*. Fotografie speelt in het werk van Van Otterdijk een prominente rol. Van oudsher zijn we gewend om fotografie met realiteit en waarheid te verbinden, maar de moderne digitale technieken hebben de claim op waarheid van dit medium definitief onderuit gehaald. Dat betekent, dat je van goeden huize moet komen om de informatie en het werkelijkheidsgehalte van wat foto's laten zien te kunnen beoordelen.

De waarheidsclaim van fotografie werkt ook nog op een andere manier: door de wijze van fotograferen en afdrukken en de enscenering in combinatie met toelichtende tekst kun je als fotograaf de kijker sturen in wat hij denkt te zien. Een suggestief belichte foto van een autowrak wordt zomaar een 'bewijsstuk' van

een misdrijf; of een opname van een groep tegen betaling geronselde schreeuwers de registratie van een demonstratie tegen een misdadig regime.

We hebben het dan over het ‘framen’ van beelden. Wikipedia zegt hierover: *“Framing is een overtuigingsstechniek in communicatie. De techniek bestaat eruit woorden en beelden zo te kiezen, dat daarbij impliciet een aantal aspecten van het beschrevene worden uitgelicht. Deze uitgelichte aspecten helpen om een bepaalde lezing van het beschrevene of een mening daarover te propageren. Zowel in de politiek als in de reclame wordt framing bewust (en onbewust) ingezet.”*

In die zin kun je de wijze waarop Van Otterdijk de onderzoeksresultaten van zijn project *Double Centre* presenteert opvatten als een vorm van framen: de keuze van de fotografische beelden, de aankleding en inrichting van de tentoonstellingsruimte, de verlichting, de kleur en plaatsing van de wanden, de routing, de toelichtende tekst en tenslotte de vitrines met documentair materiaal (o.a. foto's, zowel zelf gemaakt als uit diverse media). Het is aan de kijker, om de onderzoeksresultaten die Van Otterdijk presenteert op hun merites te beoordelen. En om te overdenken, wat ze ons vertellen over onze maatschappij en onze positie als burgers in een democratische rechtsstaat.

Verscholen ingang
Ausweichsitz
Nordrhein-
Westfalen (D)

Charles van Otterdijk studeerde economie, communicatie en beeldende kunst. In 2009 trok hij zich terug uit het openbare leven om zich te concentreren op zijn al eerder opgestarte project *Double Centre*. Voor zijn terugtrekking exposeerde hij onder andere in Künstlerhaus Dortmund, NICC Antwerpen en TENT. Rotterdam. Charles van Otterdijk woont en werkt afwisselend in Nederland en Duitsland.

Stroom School

Stroom School is de overkoepelende term voor het randprogramma dat Stroom bij tentoonstellingen organiseert. In de Stroom School worden thema's van de tentoonstelling uitgelicht en uitgediept

De Stroom School van *Double Centre* bestaat uit rondleidingen, een boekpresentatie en een aantal lunches.

Rondleidingen

Op een aantal zondagen gedurende de tentoonstellingsperiode worden rondleidingen gegeven door deskundigen uit verschillende disciplines, die vanuit hun specifieke expertise reageren op de expositie en soms in gesprek gaan met het publiek. Reserveren is niet nodig.

Zondag 8 september 2013, 15 uur
Buro Jansen & Janssen, een onderzoeksbureau dat politie, justitie en inlichtingendiensten kritisch volgt en daar gevraagd of ongevraagd een mening over geeft.

Zondag 6 oktober 2013, 15 uur
Naam rondleider wordt nog bekend gemaakt.

Zondag 3 november 2013, 15 uur
Willem van Zoetendaal, uitgever, galeriehouder en ontwerper in Amsterdam.

Rondleidingen voor studenten

Voor groepen studenten is er tevens de mogelijkheid om door de week rondgeleid te worden. Belangstellenden kunnen zich melden bij Stroom: info@stroom.nl

Lunch + rondleiding op de vrijdagmiddag

Voor specifieke groepen worden lunchrondleidingen georganiseerd op vrijdagmiddag. Belangstellenden kunnen zich melden bij Stroom: info@stroom.nl

Actuele informatie: www.stroom.nl

Boekpresentatie Double Centre

Zondag 20 oktober 2013, 13-14 uur
Stroom Den Haag, Hogewal 1-9
Reserveren niet nodig

Op zondag 20 oktober wordt de nieuwe publicatie *Double Centre* bij Stroom Den Haag gelanceerd. Dit boek bevat foto's en een korte tekst van Charles van Otterdijk. De publicatie staat op zichzelf en is geen catalogus bij de tentoonstellingen bij Stroom Den Haag en Van Abbemuseum Eindhoven.

Het boek is een co-productie van Book Works (Londen), Van Abbemuseum Eindhoven en Stroom Den Haag, als onderdeel van de Book Works Co-Series.

Vormgeving: Remco van Bladel
Formaat: 240 x 170 mm

Pagina's: 80

Oplage: 1000 exemplaren

Full colour

ISBN: 978 1 906012 60 1

Prijs: € 17,- (*op zondag 20 oktober is de publicatie tegen een speciale promotieprijs van € 15,- te koop*)

Meer informatie:

www.bookworks.org.uk

www.stroom.nl

SEE YOU IN THE HAGUE

Een veelzijdige vertelling over de zon- en schaduwzijde van Den Haag als Internationale Stad van Vrede en Recht. In 2013 en 2014 organiseert Stroom Den Haag i.s.m. vele andere instellingen een uitgebreid programma van tentoonstellingen, kunst in de openbare ruimte, lezingen en debatten.

Lezing Marco Scotini
Zondag 29 september 2013

Peace Palace Library Lecture
November 2013

Actuele informatie:
www.stroom.nl

Architecture of Peace - The Good Cause

Datum en locatie nog te bepalen
Een tentoonstelling van Archis/
Volume over de rol van architectuur en ontwerp bij het genereren van een duurzame vrede.

Links: *Architecture of Peace - The Good Cause*
Boven: *Scaffold* van Sam Durant

Sam Durant - Scaffold

20 oktober 2013 t/m oktober 2014
Het beeld *Scaffold* van de Amerikaanse kunstenaar Sam Durant krijgt een plek in de Internationale Zone van Den Haag. De constructie oogt als onschuldige uitkijkpost, maar onthult zijn ware betekenis bij het bestijgen van de trappen.

Zondag 20 oktober is de kick-off met *Murder Songs*, een concert van Haagse bands met songs over de doodstraf.

Den Haag als Wereld-hoofdstad

Bibliotheek en etalage Stroom
7 september t/m 17 november 2013

De eerste Vredesconferentie (1899) in Den Haag leidde tot de oprichting van het Permanente Hof van Arbitrage in Den Haag, waarvoor passende huisvesting nodig was. Begin 1905, toen er nog steeds discussie was over de juiste plek voor dit Vredespaleis, richtten de beroemde röntgenoloog, natuurarts, hygiënist, antropoloog en pacifist Pieter Eijkman en zijn privé-secretaris, vrijdenker, pacifist, en spiritist Paul Horrix uit puur idealisme een 'Voorbereidend Bureau der Stichting voor Internationalisme' op.

Het was een privé onderneming met als doel het onderling begrip tussen de volkeren te vergroten. Zij probeerden dit hooggestemde ideaal te verwezenlijken door het concentreren van internationale academies rond een vredespaleis in Den Haag, en het verzamelen van documentatie van internationale organisaties en vredesbewegingen. Het hoofddoel van het Bureau was om in de duinen op de grens van Den Haag een

'Wereld-hoofdstad van het Internationalisme' te stichten, als een verwerkelijking van hun ideeën om de wereldvrede te bevorderen. Zij verwachtten van de architect Karel de Bazel dat hij deze 'Vredesstad' zou gaan ontwerpen.

De presentatie in de etalage bestaat uit ontwerptekeningen voor de Wereld-hoofdstad, brochures, foto's, en een tekening speciaal gemaakt door Marjolijn van der Meij. In de bibliotheek is een grote verzameling teksten rond de plannen voor de Wereldhoofdstad en het Internationalisme samengebracht ter inzage.

De tentoonstelling *Double Centre* is mede mogelijk gemaakt door:
Mondriaan Fonds en Stichting DOEN

Partner:
Van Abbemuseum Eindhoven

Met dank aan:
Museum Waalsdorp, Den Haag

Den Haag Wereld-hoofdstad met dank aan:
Collectie NAI, onderdeel van Het Nieuwe Instituut;
Koninklijke bibliotheek; Haags Gemeentearchief;
Carnegie Stichting - Vredespaleis

vanabbemuseum

Stroom Den Haag

Hogewal 1-9
NL-2514 HA Den Haag
www.stroom.nl

T +31(0)70 365 8985
F +31(0)70 361 7962
info@stroom.nl

'Ik denk niet dat Snowden voor het geld heeft gespioneerd, en waarschijnlijk ook niet voor de macht. Het lijkt erop dat hij deze informatie heeft vrijgegeven vanuit een ideologie die transparantie als een deugd ziet. [...] En wij Amerikanen en Australiërs moeten rekruteren binnen de generatie van Edward Snowden. Het probleem is dat deze generatie er andere ideeën op nahoudt ten aanzien van geheimhouding, privacy, transparantie en de aansprakelijkheid van de staat. Ideeën die nogal afwijken van die van hun leidinggevend en zeker van die van mijn generatie. [...] Het is een beetje als met de Boston bombers. Op welk punt wordt moslim-fundamentalisme een werkelijke bedreiging voor de staatsveiligheid? En op dezelfde manier, wanneer wordt de culturele hang naar transparantie een serieuze bedreiging voor ons bestaande systeem? Het zijn vergelijkbare problemen.'

Michael Hayden (ex-directeur van de Amerikaanse af luister dienst NSA en van de CIA) n.a.v. de onthullingen van Edward Snowden over hoe de Verenigde Staten wereldwijd online verkeer in de gaten houden.

- The Australian Financial Review,
19 juli 2013

Den Haag